

T A R İ H
VESİKALARI

Sayı: 13

Ağustos 1944

Cilt: III

Türk Spor Tarihi materyalleri :

TEZKİRE-İ RUMÂT (ATICILAR TEZKİRESİ)

Olaybilim (Tarih), Türk ulusunun çağlar boyunca, sığora ne denli üstün bir önem verdiğine tanıklık eder. Bunun birçok sebepleri içinde, savaşçılık ruhunu sağlam tutma, en başta gelir. Viyana kapılarından Hind içlerine, Cezair uçlarından Volga boylarına, Çin sınırlarına uzayan ülkeleri yüzyıllarca buyruğumuz altında tutuşumuzun sırrı, topyekûn sportmen bir ulus oluşumuzdadır. Bu ruh gevşemeğe başlayınca, ordular gerilmiş, sınırlar daralmıştır.

Fertler gibi uluslar da, yaşayabilmek için çabalamak zorundadır. Bu çabalama, önce fert fert, sonra da ulusça güçlü bulunmağa bağlıdır. Fikir, ruh ve beden birleşimine dayanan varlığı, uyumlu bir gelişmeye kavuşturan sığor, denebilir ki, bir savaş öncesi milli müdafaa hazırlığıdır. Bunu gereği gibi anlamış ve kavramış bulunan dedelerimiz, ulusu bu ereğe ulaştıracak sığorları, günlük yaşama işlerinden saymışlar ve bu yoldaki çalışmalarını görenekten uzak bir gelenek haline getirmişlerdir. Başkalarına «Türk kadar güçlü!» dedirten, bu ulusal sığor geleneğimizdir.

* *

Türlü sığor çeşitleri arasında Atıcılık, dedelerimizin en çok ileri götürdüklerindenidir. Selçuklular ve hele Osmanlılar, her aldıkları ülkelerde atış alanları yapmışlar, bunlar için geniş vakıflar kurmuşlardır. Ateşli-barutlu savaş aygıtlarının kullanılmaya başlandığından sonra bile, Atıcılık eski bir gelenek olarak yaşamıştır. Atıcılığın dayandığı Okçuluk ve Yayıcılık sanatı da uzun zaman sürümden düşmemiş, Okçular ve Yayıcılar, eski esnaf kurumları arasında varlığını koruyabilmiştir; bu, atıcılık ilgi ve sevgisinin ne denli köklü olduğunu gösterir.

* *

Bu konuda ilk olarak, derli toplu, metotlu yazı yazar, Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri Bürosu Yarşefi Sayın Halim Baki Kunter olmuştur. [Bakınız :

I — *Eski Türk Sığorları üzerine araştırmalar*, İstanbul 1938.

II — *Atıcılar Kanun-nâmesi*, Tarih Vesikaları, c. II, sayı : 10, s. 253-274.]

Değerli olaybilimcimizin şahsî kütüphanesiyle arşivinde, yayınladıklarından başka, çok sayıda önemli belgeler bulunduğunu biliyor ve bunlar üzerindeki çalışmalarının sonuçlarını sabırsızlıkla bekliyoruz.

* *

Biz, bu yazımızla «*Tezkire-i Rumât* = Atıcılar Tezkiresi» adlı eseri Türk Tarih Vesikaları Dergisi okuyucularına arz ediyoruz.

Eser, başlangıcındaki kayıttan anlaşıldığına göre [Bakınız: metin, s. 1] Valide Sultan Camii [1] Kâtibi Abdullah [2] tarafından kaleme alınmıştır.

Yazılış tarihi belli değildir. Ancak, metinde kâtibi bulunduğu Valide Cemiinden bahsederken müellif, (cami'i merhûmun ve mağfûrun lahâ Vâlide Sultân tâba garâhâ) dediğine ve camii yaptıran Hadice Turhan Sultan, ('İrci'î ilâ Rabbiki) âyetinin ebced hesabıyla tekabül ettiği (547) nin iki misli olan 1094 yılında öldüğüne göre *Tezkire-i Rumât*, (1094 = 1683) tarihinden sonra ve Abdullâh Efendi *Sicill-i Rumât*'taki kayıttan anlaşıldığı vechile [Bakınız: H. B. Kunter, *eski Türk sporları üzerine araştırmalar*, İstanbul 1938, s.18 deki tıpkı basım.] 1103 te (1691 de) ölmüş bulunduğuna göre de bu tarihten önce, yani 1094 le 1103 (1683 le 1691) yılları arasında yazılmış demektir.

Sayın Halim B. Kunter'in yayınladığı *Risâlet-ü r-Ramy* = Atıcılık Risâlesi 1 şaban 1102 (30/IV/1691) tarihine yazılmıştır. Atıcılık Risâlesi sonunda, müellif kendisinden (Amîr ur-rumâti li'd-Davlat il-'Aliyyah ve Rais ul-acnâd = Devlet-i Aliyyenin Atıcılar Başbuğu ve Biniciler Başı) diye bahsetmekte; *Tezkire-i Rumât* ta ise yalnız, Valide Camii Kâtibi olduğunu söylemektedir. Bundan *Tezkire-i Rumât*'ın *Atıcılık Risâlesi*'nden önce yazılmış olduğunu delilsimek yanlış olmaz.

Eser, 110 sayfası *Tezkire-i Rumât*'ı, 3 sayfası Atıcılık menkıbesini ihtiva etmek üzere 113 sayfadan ibarettir. Sonunda 2 sayfalık der-sitâyiş-ı Okmeydanı başlıklı bir eklenmiştir ki bu kısım kanaatimizce *Tezkere-i Rumât*'in, yazılırken unutulmuş, sonu alınınca eksik kalması diye eklenen parçasıdır; bu parçayı, yayınladığımız metinde, yaklaştırma yoluyla ve ifade birliğini sağlamak dileğiyle yerine koyuyoruz.

Orta derecede işlek bir nesihle yazılmış olan ve yer yer yaptığı yanlışlardan, az bilgili bir yazman tarafından yazıldığı anlaşılan kitabın, 1, 110, 114 ve 115 inci sayfaları tezhibli ve bütün sayfaları müzehheb cedvellidir. Fasil, bab ve bahis başları la'l ile yazılmıştır. Kâğıdı kalınca abadîdir. Eb'adı: dışından 13 x 22, cetveller içinden 8 x 19 sm. dir. 1 inci sayfa 12; 111 inci sayfa 16; 114 ve 115 inci sayfalar 17 şer; öbür sayfalar da 21 er satırlıdır. Bu itibarla eserde 2393 satır var demektir. Tehzib, usta bir elin eseri değildir. Kabı, özentili kırmızı meşindir. Kitap, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kütüphanesinin Yazmalar kısmında 44891 numarada kayıtlıdır. 1943 yılında Havzalı Mustafa Çon'un nususî kütüphanesinden satın alınmıştır.

Eser, olaybilim yönünden önemli olduktan başka, Atıcılığa ait terim ve deyimleri saptama bakımından da değerlidir.

Müellif, eserini hazırlarken Bahtiyar zade Hasan Çelebi'nin[3] risâlesiyle 'Âli'nin

[1] Valide Sultan Camii, Sultan Mehmed IV. nün annesi Hadice Turhan Sultan tarafından yaptırılan ve yapıma işi 1074 (= 1663) tarihinde biten Yeni Camii'dir [Bakınız: Ayvansaraylı Hafız Hüseyin, *Hadikat ül-Cevâmi*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1281 (= 1865), c. I, s. 20]

[2] Abdullah Efendi, *Sicill-i Rumâta* göre, değme pehlivanların yapacağı atıcılık hünerlerinde uz bir zat imiş. Kendisi bu uzluğunu, *Tezkire-i Rumât* ta da yazmaktadır. 1103 (=1691) tarihinde (*Risâlet-ü r-Ramy* in yazılmasından pek az sonra) ölmüştür. İstanbul'da Eyüb yakınlarında, Veli Efendi bahçesine giden yol üstünde, sağ tarafta gömülüdür. [Bakınız: Halim Bakî Kunter, *eski Türk sporları üzerine araştırmalar*, İstanbul 1938, s. 17 de, *Sicill-i Rumât*'in ilk sayfasının tıpkıbasımı.]

[3] Müellif Bahtiyar zade'den hep Hasan Çelebi diye bahsetmektedir. Halbuki Bursa'lı Mehmed Tahir Bey, bu zatın adını Osmanlı Müelliflerine Hüseyin Çelebi diye almıştır. [Bakınız: Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1342 (= 1924), c. III, s. 29.]

Risâlet-ü r-Ramy de de adı Hasan Çelebi olarak geçtiğine göre [Bakınız: Halim Bakî Kunter, *Atıcılar Kanun-nâmesi*, *Türk Tarih Vesikaları Dergisi*, c. II, sayı 10, s. 262.] Osmanlı Müelliflerindeki Hüseyin Çelebi kaydını, ihtiyatla kabul etmek lâzımdır. Bahtiyar zade hakkında diğer kaynaklarda pek az malûmat vardır.

Küh ul-Ahbâr'ından faydalandığını tasrih etmektedir. Bununla beraber eserin muhteva yükü, müellifin şahsî inceleme ve araştırmalarına dayanmaktadır; kendisinin Atıcılar ve Meydanlar hakkında bilgi edinmek üzere taşra Vali ve Kadılarıyla muhabereye giriştiği anlaşılmaktadır.

Sayın Halim Bakî Kunter'de bulunan ve biricik nüsha olduğu bilinen *Sicill-i Rumât* 1093 (1682) tarihinden sonraki bellibaşlı Atıcıların; yayınladığımız *Tezkire-i Rumât* ise, İstanbul'un fethinden Abdullah Efendi'nin bu eseri telif ettiği tarihe kadar (857-1100 ? = 1453 - 1689 ?) gelip geçen veya telif tarihinde sağ olan profesyonel ve amatör Atıcıların adlarını kapsamakta ve bu itibarla *Tezkire-i Rumât*, *Sicill-i Rumât*'in eksik olan baş kısmını tamamlamaktadır.

Tezkire-i Rumât'ın bir önemi de Mehd IV. devrindeki sınırlara göre Memalik-i Mahrusa'nın (Büdin, Bosna, Belgrad, Üsküp, Semendre, Mısır, Cidde, Mekke, Şam, Halep, Lâzkiye, Bağdâd,) Edirne, Gelibolu, Bursa, Konya, Kütahya, Manisa, Bergama, Balıkesir, Amasya, Maraş, Diyarbakir, Akhisar, Ankara, Tokat . . . gibi bellibaşlı yerlerindeki meydanları ve meydanlara taş diken atıcıları tesbit etmiş olmasındadır. Başka eserlerde bu denli etraflı yazılmamış bulunan bu malûmat, Osmanlı ülkelerinde Atıcılığın yayılma derecesini göstermesi bakımından da önemlidir.

Tezkire-i Rumât, ünlü Bilgin Kâtib Çelebi'nin, Atıcılıkta mahir Yunus adlı bir oğlu olduğunu ve Diyarbakirde öldüğünü bildirmektedir.

**

Abdullah Efendi'nin *Rişâlet ur-Ramy* ve *Tezkere-i Rumât* adlı eserlerinden başka Atıcılıktan ve Atıcılardan bahseden bellibaşlı eserler şunlardır:

- 1 — *Sicill-i Rumât*. [Biricik nüshası sayın Halim Kunterdedir.]
- 2 — *Kavsiyye bâ Ahâdis-i şerife ve ehyât-i lâtıfe der-Tîr-endazî. Nazîrâ İbrahim Efendi'nin eseridir.* [Bakınız: Bursalı M. Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333 = 1915 c. II. s. 45-46.]
- 3 — *Tezkiret ur-Rumât*. Bu eser Reis ül-kurrâ' Abdullah bin Muhammed Salih-i Eyyubî'nin eseri olup yayınladığımız *Tezkire-i Rumât*'tan başkadır. [Bakınız: Bursalı M. Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333 = 1915, c. I, s. 379-381.]
- 4 — *Telhis-i Resâil ur-Rumât*. Sultan Mahmud II. nin Kahvecibaşısı Mustafa Kâni Bey'in eseridir. [Bakınız: Bursalı M. Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333 = 1915, c. I, 379-381.]
- 5 — *Minhâc ur-Rumât*. Vahid Mehmed Paşa'nın eseridir. [Bakınız: Bursalı M. Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1342-1924, c. III. s. 160.]
- 6 — *Tuhfat ul-Hasib*. [Bakınız: Bursalı M. Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1342 = 1924. c. III, s. 29.]
- 7 — Bahtiyar zade Hasan Çelebi'nin *Kavs-nâme* adlı risalesi. [Bakınız: a) Yayınladığımız metin, s. 21. b) Halim Bakî Kunter, *Atıcılar Kanun-âmesi*, Türk Tarih Vesikaları Dergisi, c. II, sayısı: 10, s. 253-274. c) Aynı müellif, *Eski Türk Sıporları üzerinde araştırmalar*, İstanbul 1938.]
- 8 — Okmeydanı'na ait fermanlar: a) Sultan Süleyman I. nin evail-i cumazelâhir sene 929 (= nisan 1523 ortaları), b) Aynı padişahın evahir-i muharrem sene 934 (= birinciteğrin 1527 sonları), c) Yine aynı hükümdarın evail-i cumadelülâ sene 953 (= temmuz 1546 başları), ç) Sultan Selim II. nin evahir-i cumazelâhir sene 983

Atrcrlar tezkiresi

(= birinciteşrin 1575 ortaları), d) Sultan Mehmed. III nün evasit-ı şevval sene 1003 (= haziran 1595 sonları), d) Sultan Mahmud I. nin evahir-i zilhicce sene 1150 (= nisan 1738 ortaları), f) Sultan Abdülmecid'in evahir-i muharrem sene 1266 (= ikinciteşrin 1849 ortaları), g) Yine aynı padişahın evail-i safer 1266 (= ikinciteşrin 1849 sonları) tarihinde vermiş oldukları fermanlar.] Bu fermanların ilk altısının suretleri Vakıflar Umum Müdürlüğü Vakıf kayıtlar dairesindeki 950 sayılı nizamata tafsili defterinin 7359, 7360, ve 7361 inci sayfalarında, son ikisinin suretleri de aynı dairenin 954 sayılı nizamata ve kavanin ve müfredat tafsil defterininin 1-5 inci sayfalarındadır.]

9 — Dağınık bazı eserlerde Atıcılık, Okçuluk ve Yayıcılık hakkında birçok bilin (= malûmat) vardır. [Bakınız: Ahmed Muhtar Paşa, *Tarih-i Esliha*; Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı teşkilât ve kıyafet-i askeriyesi*; Ahmed Rasim *Osmanlı Tarihi*; Ayvansa.aylı Hafız Hüseyin *Hadika tül-Cevami*; Âli, *Kühn ül-Ahbâr*, c. IV, kısım II; birçok vak'a-nüvis tarihleri.]

*
**

Tezkire-i Rumât'ı bilim âlemine arz etmekten büyük bir sevinç duyuyoruz.

Kemal Edip ÜNSEL

D. T. C. Fakültesi Kütüphane Müdürü Öğretmen

TEZKİRE-İ RUMÂT

Al-hamdu l'-illâhi Rabb il 'âlemîn vaş-şalâtu vas-salâmu 'alâ sayyidînâ Muhammadin illazî fazzal ar-ramya 'alâ-sâ'ir il-aslihati acma'in va 'amara bir-ramyi li-kulli kabirin ve sağirin min-al mu'minîn va 'alâ-âlihî ve aşhâbih it-ţayyibîn at-ţahirîn huşuşan minhum min-al-a'immat ir-rumâti Sa'd ibni Abî Vaqqâşi va Abî Hâşimi va Abî İshâka va Tâhir ul-Balhi va Akabat ibni 'Âmiri va gayrihim min-aş-şahâbati acma'in

(الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد الذي فضل الرمي على سائر الاسلحة
اجميين وامر بالرمي لكل كبير وصغير من المؤمنين وعلى الله واصحابه الطيبين الطاهرين خصوصاً منهم
من الائمة الرماة سعد بن ابي وقاص و ابي هاشم و ابي اسحق و طاهر البلخ و عقبه ابن حامر وغيرهم
من الصحابة اجميين) [١]

[1] Mânâsı şudur:

«Hamd, acunların Çalabı olan Tanrıyadır. Salât ve Selâm da; [ok] atmayı bütün öbür savaş aygıtlarına üstün kılan, iman ehlinde her büyüğü ve küçüğü [ok] atmakla buyruklayan Ulumuz Muhammed'e, onun iyi ve arı kişiler olan eşlerine, dostlarına ve hele onlardan atıcıların İnamlarından olan Sa'd ibn Abî Vaqqâş, Abî Hâşim, Abî İshâk ve Tâhir ul-Balhi ile Akabat ibn 'Âmir'e ve yalavaçımızın bütün yakınlarından bulunan daha başkalarına olsun!»

Ve ba'du bu abd-i fakîr-i pür-taksîr Abdullâh el-kâtibu bi-Câmi'i merhûmin ve mağfûrin leha (مرحوم ومغفور لهما) Vâlide Sultan [1] tâba sarâhâ (طاب سراها) bu risale (y) i sekiz bâb üzere tezyîn ve tenmîk eyleyüb *Tezkire-i Rumât* (تذكرة رماة) tesmiye eyledim Reça iderim ki kırat (قراة) [kirâet] iden ihvân bu fakîri duâ-yi hayrden ferâmûş itmeyüb insâf ile nazar ideler Eğer hakkı buldular ise tâbi' olalar ve illâ islâh ideler Va inn-Allâha lâ-yuzî'u acr al-mu'minîn (ان الله لا يضيع اجر المؤمنین) [2] ve her tahrîr itdiren (s.2) ihvândan mercudır ki ba'd at-tahrîr vakf olnan nüshadan mukabele itdirüb merhûm Hasen Çelebi [3] nüshası gibi muhabbeta (محبة) [4] olmaya

Bâb-i evvel beyân-i ahvâl-i Meydân-i Tîr [5] der-Kustantiniyye

Bâb-i sâni beyân-i fazâil ü esrâr-i Meydân der-Kustantiniyye

Bâb-i sâlis beyân-i hudûd-i Meydân der-Kustantiniyye

Bâb-i râbi' beyân-i Menazil-i Meydân der-Kustantiniyye

Bâb-i hâmis beyân-i Menazil-i Edirne

Bâb-i sâdis beyân-i Menâzil-i Bursa

Bâb-i sâbi' beyân-i Menazil-i sâir ül-Memâlik il-Mahrûsa

Bâb-i sâmin beyân-i Pehlûvân-i gayr-ez-Sâhib-i Menâzil

El-bâb ul-evvel (= İlk bâb)

Beyân-i ahvâl-i Meydân der-Kustantiniyye

Merhûm Cennet-mekân Firdevs-âşiyân Sultân Abu 'l-feth (ابوالفتح) Muhammed Hân [6] alayh ir-raḥmatu va 'l-gufrân (عليه الرحمة والغفران) Hazretleri sekiz yüz elli yedi (= 1453) tarihinde Mahrûse (-i) Edirne'den Ak Şemsüddîn [7] Hazretleri ve bunun emsâli azîzlerin himmetleriyle ve Hak taâlâ Hazretlerinin inayetiyle İstanbul fethinden (sonra) hâliyâ Ok Meydânına Tekye yerine nasb-i hıyâm ve fethi ol makam-i mübârekden müyesser olmak ile sulehâ ve ulemâya

[1] Mukaddimemizin birinci notuna bakınız.

[2] «Gerçek ve gerçek olarak Tanrı, iman ehlinin ecrini geçiştirmez» anlamına ve Kur'an'dan alınmadır.

[3] Bahtıyar zade.

[4] Doğrusu محبة = muḥbaṭa olacaktır; «bâtil ve faydasız» anlamındadır.

[5] Meydan-i Tîr = Ok Meydanı.

[6] Fatih Sultan Mehmed II.

[7] Fatih Sultan Mehmed II. devrinin ergin ve ünlü sîmalarından Hamza oğlu Şeyh Muhammed'dir. [Hal tercümesi için bakınız: Bursalı Tahir Bey, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1333 = 1915, c. I. s. 12-14; Şemseddin Sami, Kâmûs ül-A'lâm, İst. 1306. c. I. s. 265-266].

— Bu mübârek makamdan İstanbulun fethi müyesser olmağın bu mahalli ne itmek ma'kuldür buyurduklarında cümlesi

— Ok meydânı olub duâda cümleye bu mahal takdim olunub Musallâ olmak ma'kuldür demeleriyle

Der-sitayış-i Ok Meydânı [1]

Ba'dehû Gazi Muhammed Hân cemî'-i guzât-i müslimîn mâl-i ganayimini tahmîl (?) idüb ve Ayasofya içre mücevher bütlerden (putlardan) ve ربهوت ve بنوق ve سواع ve نر misilli olanları Tershâne (Tersâne) Bağçesine ve andan Ok Meydânına götürüb Nişângâh idüb cümle guzât-i müslimîn bütlere (putlara) ok attılar Hâlâ Kemân-keşler mâ-beyninde Puta Okı ta'bir itdükleri sehm hizmetündür kim ilâ-hâza 'l-ân Puta Okı dirler Hattâ ol bütün (putın) pâreleri Sultân Ahmet Hân asrına gelince durduğı muhakkakdur

Bir putın ismine Azmayış didiler kim Lodos cânibine koyub Yıldız rüzgârı ile ana ok atarları Hâlâ ol cây-i ma'hûda Tozkoparan Ayağı dirler ve puta Heki dirler (s. 115) Hasköy tarafına koyub şimâlden ok atdılar Hâlâ ol tîre Heki dirler ve bir puta Peşrev didiler Yıldız cânibine koyub kıbleden ok atarları Hâlâ ol Menzile Peşrev dirler Beş dirhemi sekiz yüz Menzil sonradur ve bir puta Peleng dirler Cânib-i garbe konub şarkdan atıldı Hâlâ cümle tîr- endâzân mâ-beyninde ol tîre Peleng didiler

Hâsıl-i kelâm Ok Meydânının cânibi- erbaasine on iki gün Sehm-i Zebûr ile mezkûr butllara tîr bârân idüb cümle yârân ü gaziyân Pîr-i Tîr-endâzân Hazret-i Sa'd-i Vağkaş rûhini şâdân eylediler İla 'l-ân ta'tîl günleri ahâli-i İslâmbol ol âyîn üzere Ok meydânına gidüb ok atarlar Andan Sultân Muhammed Hân Tersane Bağçesine gelüb üç gün üç gice cemî'-i guzât-i müslimîne it'âm-i taâm idüb Sumât-ı Muhammedîler idüb ve bizzât kendüler etek der-miyân idüb. Çaşnigîrbaşı misâli kemer-bend olub (s. 2 nin devamı) ve alâ-hâzâ ol Meydâna Müccerridler ta'yîn buyurulub Sınur Taşların koyub Defter-i Hânîye tahrîr olunub ve

— Atıcı tâifesine mahsûs olub min-ba'd bir yerinde yapu ve mezâr ve su yolları ve bağlar ve gayr (s. 3) olmayub mümkün ise üstünden kuş dahi geçürmeyüb

deyü Atıcı tâifesine vakf ve Hükm-i Şerîf virmeğın ok atmağa mahsûs olub erbâbı ok atub hâliyâ Tekye öninde mezarlık başında olan kırık mermer ayak Taşı olmak üzere vaz'olunub merhûm Mîr-i Alem Ahmed Ağanın Menzili Deresi ki Bahtiyar Deresi dirler ol

[1] Kitabın metninde bu kısım, sonda ise de ifade vahdetini temin için buraya nakledilmiştir.

turuka (tarafa) ok atilub zaman murûr ile (=mururiyle) evvel Ayak Yerin kim dikdüği ma'lûm değildür Sultân Bâyezid [1] merhûm navvar Allahu marqadahu (نور الله مرقدہ) Hazretleri zamân-i devletlerinde gayet oka rağbet buyurulub kendileri dahi atub İlm-i Remyde kemâlden sonra hattâ yay yaptıkları el-sine-i nâsda meşhûrdur Meydâna gayet rağbet ve ehline izzet buyurub Deve Kemal ve Şucâ' ve Tozkoparan ve Havandelen Solak Balı ve gayri Mümtâz Atıcılar ve ba-husûs Ser-çeşme-i Hattâtân ve Râmiyân Hamdullâh el-ma'rûf b'ibni Şeyh 'alayh ir-rahmatu va'r-rizvân (عليه الرحمة والرضوان) cümlelerin Şeyhi olub Pîr-i Piş-kadem itdiler Zikr olunduğu üzere Meydân-i mezbûra Tîr endaz tâifesi mutasarrif olub bundan gayri merhûm Sultân Bâyezid Hân 'alayh ir-rahmatu va'l-ğufrân (عليه الرحمة والغفران) ba'zı bağlar ve yerler dahi alub ilhak buyurub hudûdların ziyade eyleyüb ba'dahû merhûm Cennet-mekân Firdevs-âşiyân Sultân Süleyman [2] Hân 'alayh ir-rahmatu va'l-ğufrân hazretlerinin zamân-ı devletlerinde dahi Atıcı tâifesine kemâl-i rağbetleri olub gâhî izzetde terakkıy ve gâhî nuksan ile merhûm ve mağfûrun lah kahramân-i zamân fatih-i Bağdâd-i hayr ul-bilâd Sultan Murâd [3] Hân gelince anlar dahi rağbet hâttâ mahsûs Menzil açub okın atub Taşın diküb erbabına çok ihsanlar eyleyüb ol vaktin güzide (-i) asr ve Pîr-i Piş-kadem-i Râmiyân olan Hâci Süleymân nâm pehlüvani üstâz (استاذ) ittihâz buyurub kürk geydirüb ziyade izzet ve ikrâm buyurmuşlardır Bunlardan sonra asrımızda bulunan Şeyhler ve Pîr-i piş-kademler ki merhum Hâci İsmail ve Ali Hâce (=Hoca) ve Eski Saray İmâmı ve bunun emsâli bunlardan sonra Meydâna gâhî rağbet gâhî hâlî kaldığı üzere hakîr-i pür-taksîre gelince (=ye kadar) tahrîr olduğu üzere olub cümle salâtın-i izam rahimahum ullâhu ta'âlâ (رحمهم الله تعالى) Hazretleri asırlarında Atıcı tâifesine mahsûs vakf olmak üzere evâmîr ve Hatt-i Şerifler ihsân buyurulub bu hâl üzere giderken Şevketli İneyetli Padişâhımız Gazi Sultân Muhammed Hân [4] hâllad Allâhu mulkahû va abbadd saltanatahu (خالد الله ملكه وابدسلطنته) Hazretleri dah ibkâ ('u) kân 'alâ mâ-kân buyurmuşlar iken ve Evâmîr-i şerîfeler merhûm Saray-i Atîk İmâmında durmak ile fevt oldukda bir takrîb ile Yayılar ve Okcılar eline girmek ile

— Meydân bizümdür

deyü Tekye(y) i ve içinde olan âlâtını zabt eyleyüb ve mezârîmelerin (mezârîmelerin) bey' eyleyüb ba'zı sahan ve tencereler Vakf-i Tekye-i

[1] Sultan Bayezid II.

[2] Kanûnî Sultan Süleyman I.

[3] Sultan Murad IV.

[4] Avcı Sultan Mehmed IV.

Okcıyan ve Yayıcıyan deyü tahrîr eyleyüb bundan gayri Okcı ve Yayıcı Tekyesi deyü dıvarlara tahrîr eyleyüb bu kabâhati itdiklerinden gayri

— Her kim Menzil atar ise (s. 5) bizüm hükmümüz ile Taş dikerler iddiâsın eyleyüb birkaç sene bu da'vâ üzere iken tâife-i Atıcıyan âdem yerine saymayub murâdlarından ilerü Meydânda at sürüb adım kalgımışlar iken bu tarîkın Pîrlerinin rûhâniyyeti râzi olmayub fakîr bir menzil açmak murâd eyleyüb Ayak yerine vaz' itdikde Ziyâfete atıcı tâifesi ve Okcıbaşı ve Yayıcıbaşı ve sairlerin da'vet eyleyüb şol mertebe ta'yîn-i ta'zîm itdim ki Taâmda kendülere divân durub taâmı yeyüb Ayak Taşın dikdikden sonra vâfir sözler söyleyüb

— Bu Meydânı mezâristân eyleyüb Menzil taşlariyle doldurdunuz Ne demek istersüz Ancak sizler ok atub Meydânda Taşınız lâzım değildir deyü ratb u yâbis sözler söyleyüb revâne oldular ve cümle tâife (—i) Tîr-endâzân âh u enin ile kaldılar Çâresine heves eyleyüb bir gün Ağa Menzilinden Ferîdûn Zade Mustafa Ağa nâm pehluvân Menzil atub Taş dikmek iktiza eyledi Yayıcıbaşıya ve Okcıbaşıya Menzil dikmek iktiza eyldi Yayıcıbaşıya Menzil dikmek için haber virildükde

— Eğer bizler ol da'vâyı dinleyüb bizüm hükmümüz ile Taş dikilür ise varur dikerüz ve illâ Taş dikdürmezüz deyü cevâb virdiler Tîr-endâzânlık ne güne kaldı ki Atıcının hizmetkârı pâyesinde olan kimselerin hükmi ile Taş dikilür Bu vechile söz kâr itmeyüb hattâ Yayıcıbaşıya Atıcılar ile varıldıkda gücle şuna râzi oldu ki pehluvân pehluvânı dinleyüb yay kimindür anları suâl eyleye Bunun üzerine sulh (s. 9) ve Fâtiha okuyub

— Rucû' iden Fâtiha-i kerîmenin hışmına uğrasın dimişken rucû' eyleyüb âhir Fâtiha-i şerîfenin hışmına uğradılar

— Yok elbetde pehluvânı bizler dinlerüz deyü inadlarına musırr olmalarıyle mülâhaza olunub

— Her anûdun inâdı def'-i şerîat-i garrâ ile kat' olub kimesne dahi söz söylemez

mülâhazasıyle İstanbul Efendisinden Nanib alınub mezkûr Taşın üzerine varılıb huzur-i şer'de isbât olunub dikildükde cümle Yayıcılar ve Okcular feryâd edüb

— Bu âna gelince (ye kadar) şer' ile Taş dikildiğin görmedük Râzi değilüz

deyü ne oldukların bilmeyüb Peyâle Paşa Tekyesine doğru revâne oldılar Âdem gönderilüb Taama da'vet etdüğümüzde

— Ol şer' ile dikilen Taşı ihrâc iylesünler Taâmın yedükden sonra bizler Taşı dikerüz ve illâ kendüler bilürler

deyüb Taâma gelmeyüb evlerine gidüb irtesi gün Beç seferine giden Vezîr-i A'zam Mstafa Paşaya [1] arz-ı hâl itdüklerinde

— Kadîm ül-eyyâmdan Menzil Taşı bizüm hükmümüz ile dikilegelmiş iken falân ve filân ve fülân kimesneler Naib ile Taş dikdiler deyü şikâyet eyleyüb mürâfaaya varılıb suâl olındukda vâkı'-i hâli söyleyüb Vezîr-i merkum dahi ma'kul cevab virmiş iken vâfir ok yay ihdâ olmağın İstanbul Efendisine fermân virüb

— Atıcılar ve Okcılar ve Yayılar Meydânda cem' olsunlar kadîmîsi suâl olınsun

deyü me'mûr olmağın cümlemüz ve cümle Yayı ve Okcı cem' olub Tîr-endâzlardan suâl olındukda

— Asr-ı Bâyezid Hân'da Ser-çeşme-i Hattâtân ve Rets-i Piş-kadem-i (s. 7) Râmiyan olan merhûm Şeyh Hazretlerinin hükmü ile Taş dikilüb andan sonra karîb ül-ahdde merhûm El-hâc Süleyman ve Hâci İsmâîl ve Ali Hâce (=Hoca) ve Saray-i Atık İmâmı Muhammed Efendi cümle Tîr-endâzânın Reîsleri ve Şeyh'eri ve Pîr-i piş-kademi olub bunların hükmü ile Taş dikilür idi Bu Meydânda Yayıların ve Okcuların hükmü ile Taş dikildiğın ne gördük ve ne işitdik Kat'â anların alâkaları yokdur

deyü cevâb virildükde anlardan suâl olındukda anlar dahi

— Kadîm ül-eyyâm her kim Yayı ve Okcubaşı olur ise anlar dikerler

deyüb sözlerin tamâm cümlesin Nâib-i mezbûr kaleme alub dağıldılar Ahvâli her kim fehm eyleyüb esnâf ma'kulesin (مقوله سن) [مقوله سن = makulesin] Atıcıya Şeyh ve Hâkim idemiyeceğın fehm eyler iken Vezîr-i mezbûr Yayıbaşı ile ve Okcubaşıyı dinleyüb hükümleri ile Taş Dikmek içün ferman virüb bu hâl üzere kalınca cümle Atıcılar bir yere gelüb müşavere olındukda

— Vezîr-i A'zam ve dâmâdları Mermer Paşa ki Okcubaşı anın babalığı ve cümle mülki (?) olub hediyeleri dahi olmak ile böyle oldu Sabr idelüm ve Meydâna çoklık varmayalum Saâdetlü Padişâhımız istedikde Yayılar ve Okcılar varsunlar

deyüb bir zamân öyle itdük Şevketlü Pâdişâhımız Hazretleri bu ahvâle habîr olmak gerekdür Biraz itâb olmak ile Vezîr-i merkum Meydân Nâzırı olan Yeniçeri Ağası olan Mustafa Ağ'a

— Yayılar ve Okcılar ile Atıcıları ihzâr eyle ve hak tarafına Arz vir dimeleriyle Ağ'a-yi müşârün ileyh Hazretleri kendüsi dahi Atıcı ve bigaraz olmak ile cümleyi çağırdub bu da'vâyi istimâ' ve Yayı (s. 8) ve Okcı tâifesine

[1] Merzifonlu Kara Mustafa Paşa.

— Sizin Meydânda kat'â alâkanuz yokdur Ancak sizler Atıcıya yay ok satub geçinürsünüz Sâir esnâfın biri dahi sizensüz Kande kaldı ki Şeyh olub sizün hükmünüz ile Taş dikile Bundan bâtil bir da'va mesbûk değıldür

didükde anlar dahi mukırr u mu'terif olub vâkı'i beyân yedimize Arz virüb Vezîr-i mûma ileyh Hazretlerine kat'i fermân itdirüb mücebiyle emr alub sâir evâmir ile merhûme Efendimiz Vâlide Sultân Türbesinde bir dolaba hıfz olmuşdur Bundan sonra yedlerinde olan yigirmiden (yirmiden) ziyâde Vakfiyye ve evâmir ve Hatt-i şerifleri dahi mürâfaa olub Atıcıya mahsûs olduğı musarrâh olmak ile Hâkim ellerinden alub yedlerimize virüb mezkûr dolaba konmuşdur Bundan mâadâ merhûm Hamza Efendi vakf eylediğı iki yüz gurusı mürâfaadan (sonra) ellerinden alub on beş sene üç yüz gurusı mürabahasin ekl eylediler alınmayub zimmetlerinde kalmışdur Atıcayân-i selef bunlara rağbet ve Ziyâfete da'vet itmeleriyle böyle tuğyân itmişlerdür Dahı hattâ bir kanûn-nâme tahrîr idüb cümle Atıcıların re'yi iledür ki

Bir Atıcı ve yahud Okcı olub dükkânı var ise umûr-i Meydâna karışmayub Şeyh ve İhtiyâr ta'bir olunmaya Zîrâ belki bir takrîb ile yine Atıcı tâifesine zahmet vireler

deyü tahrîr olunmuşdur Meydânda garazları mezâr yerleri bey' itmek imiş Tekye-nişîne

— Sen ki Tekye-nişinsün falân kimesneye filân yerden mezâr ta'yin olunmuşdur defn idesüz

deyü tezkireler virüb ve yazarlar deyü gördim ve Tekye-nişinden aldum Hattâ bu da'vâ arasında Gümrük Emni Osman Ağaya bir yeri (s. 9) yetmiş gurusı bey' itmişler Arz-i hâl virüb Yayıbaşı ve Okcıbaşı Hâkime varmayub yetmiş gurusı gerüye virdiler Otuz kırk bin mezâr bey' ve akçasın almışlardur Bunların Meydâna itdiğın Timur Sıvasa itmişdür Ve 'alâ-hâzâ (وعلى هذا) lillâh il-ğamd (الله) hak yerin bulduğundan nâşi Meydân ve Tekyenin bahtı küşâde olub evvelâ Şevketlü Pâdişâhımız Hazretleri Tekyemize teşrif ve kendülerinin *Darb-i kerâmetlerin* Tekyemize vaz' u ihsân buyurub Hak taâlâ tûl-i ömr ile muammer eyliye ve Sahâvetlü kerîm ut-tab' vucûd-i mükerrrem veliyy ün-niam Saâdetlü Dâr us-saâde Ağası Eefndimiz Yusuf Ağa Hazretleri ilka ve murâd eyleyüb bizim Câmi'-i şerifden ve Üsküdar Vâlide Câmi'inden kırk akça Taâmiyye ihsân eyleyüb hâliyâ haftada iki gün Atıcı tâifesine Ziyâfet olunur Hak taâlâ Hazretleri bâis olan Devletlüye murâdın vırsün Ve Tekyede bir oturacak yer ve bir döşeyecek bir şey' olmayub binâyet illâhi taâlâ tevfiğ-i ilâhî yâver olub bir köşk oda ve bir kahve odası dahi küçük oda gezeğı ta'mîr ve döşemelerin mükemmel görüb

(Arkası var)